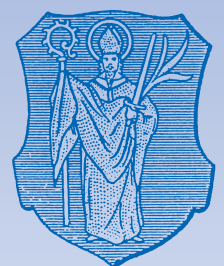

De Moennik

HISTORISCH TIJDSCHRIFT VAN HEEMKUNDEVERENIGING HELDEN

november 2020 | nummer 70

In dit nummer o.a.:

De luchtwachtdienst Helden | Katholieke Jonge Vrouwen en Meisjes | Boore Sjtjel

INHOUD

Colofon

Periodiek van Heemkunde-
vereniging Helden.

Versijnt in maart, juli en
november.

Oplage: 800 ex.

ISSN nr. 1570-8128

De Moennik

(= verzamel-/bewaarplaats)

REDACTIE:

Willemien Severins-Janssen,
eindredactrice, tel. 077-307 47 76

Wim Daniëls

Gerard Ebisch

Piet Gommans

Joep Hermans

Raf Janssen

Jos Keijmes

Marion Leurs-Jacobs

OPMAAK EN LAYOUT:

Henk Steeghs (Yell-low)

ACQUISITIE:

Marion en Rob Leurs

tel. 0493-89 39 14

DRUK:

DTP Graphic Products

WEBMASTER:

Rob van 't Padje

E: webmaster@moennik.nl

CORRESPONDENTIE-ADRES:

Redactie *De Moennik*

Aan de Koeberg 3

5988 NE Helden

E: redactie@moennik.nl

Voor vragen over

bezorging en lidmaatschap:

E: admin@moennik.nl

Jaarlidmaatschap € 17,00

(inclusief *De Moennik*)

Losse nummers € 5,75

Illustraties dienen vrij van rechten
te worden aangeleverd.

Niets uit deze uitgave mag gepubli-
ceerd worden zonder toestemming
van de redactie.

VERKOOPADRESSEN:

- Primera/Blz. Panningen

- Kapsalon Van Nisselroy
Panningen

- Toeristisch Informatie Huis /
VVV Panningen

- Herenkapsalon L. Kessels Beringe

- Museum Peel & Maas

Foto omslag:

Herman Cremers in zijn
winkel in koloniale waren.

- 1 *Bèjeingezeumerd*
Redactie
- 3 *Samen op de foto*
Leiding K.J.V. en K.J.M. Panningen
Wim Daniëls
- 4 *De Luchtwachtdienst Helden (1)*
Piet Gommans
- 10 *Boore Sjtjel*
Gedicht Wiel Cremers
- 12 *Wie was Wiel Cremers?*
Wim Daniëls
- 14 *Rood wordt wit*
Jos Keijmes
- 16 *Middenpagina*
Grand Canal du Nord of Noordervaart
Willemien Severins-Janssen
- 18 *Loodvergiftiging in Helden (vervolg)*
Leo Rogier Verberne
- 20 *Katholieke Jonge Vrouwen (K.J.V.) en*
Katholieke Jonge Meisjes (K.J.M.)
Wim Daniëls
- 25 *Toen en nu*
Coöperatie 'De Hoop' Helden-Panningen
Theij Cox en Sjraar van Horen
- 26 *Straatnamen*
Professor van Oijenstraat
Wim Daniëls
- 29 *Sjraar Joosten, het verhaal verteld (2)*
Theo Joosten en Jos Keijmes

Heemkundevereniging Helden

Openingstijden verenigingslokaal (Documentatiecentrum)

Voor actuele openingstijden
raadpleeg de website.

Adres:

Heemkundevereniging Helden
Aan de Koeberg 3, 5988 NE Helden

www.moennik.nl
info@moennik.nl
Tel. 077-763 04 01 (doc.-centrum)

Voor actuele openingstijden
raadpleeg de website.

Adres:

Aan de Koeberg 3, 5988 NE Helden
www.museumpeelenmaas.nl
info@museumpeelenmaas.nl
Tel. 077-308 15 55

Van de redactie

De geschiedenis van Helden en omgeving, tegenwoordig de gemeente Peel en Maas, blijft voor veel mensen interessant. De redactie probeert dan ook om artikelen en foto's te plaatsen die betrekking hebben op 'onze' geschiedenis. Dit is niet altijd gemakkelijk, de meningen hierover verschillen nog wel eens. Wordt er niet té veel geschreven over de 2de Wereldoorlog? Moet de naoorlogse generatie (60- en 70-plussers) meer 'geprikkeld' worden om het tijdschrift te lezen en natuurlijk een abonnement te nemen? Zullen er meer artikelen moeten verschijnen over de naoorlogse periode, bv. wederopbouw, opkomende industrie en groei van Helden, emigratie naar Canada, Australië, Nieuw-Zeeland, hippies in Helden (Total-Loss)? Op de facebookpagina 'Vreuger waas alles anders' zie je veel reacties en opmerkingen van deze generatie. Er blijkt dus wel interesse te zijn.

Maar we mogen zeker niet de geschiedenis van het ontstaan van Helden vergeten. In 1974 werd er bij gelegenheid van de viering van 300 jaar bestuurlijke zelfstandigheid het boek 'Helden als gemeenschap in vroeger eeuwen' uitgegeven.

In 1998 volgde het boek 'Bestuur en bevolking van Helden door de eeuwen heen'. Dit boek werd uitgegeven in verband met de officiële opening van het nieuwe gemeentehuis. In beide boeken wordt het ontstaan van de gemeente Helden duidelijk weergegeven. De redactie is benieuwd naar uw mening: redactie@moennik.nl.

Correctie De Moennik 69 (omslag)

De redactie kreeg een bericht uit Australië van de familie Kristel naar aanleiding van de foto op de omslag van *De Moennik* no. 69. Op die foto staan drie leden van de Jonge Wacht Panningen omstreeks 1937. De namen die er bij vermeld zijn blijken niet juist. Links op de foto staat Joop Kristel en in het midden zijn broer Wim. De naam van de jongen rechts is nog onbekend.

Spaanse griep

De wereldwijde epidemie van corona is nog niet voorbij. Deze griep lijkt veel op

de Spaanse griep (1918-1920) die veel mensen het leven kostte, waaronder ook veel Heldenaren. In het streekblad Midden-Limburg van 16 juni 1994 werd op de cultuurpagina een foto afgebeeld van twee militairen in 1917.

Op deze foto staat Sil Janssen, zoon van Peter Janssen en Wilhelmina Hesens. Hij was tijdens verlof in Helden om aardappelen te rooien en werd getroffen door de Spaanse griep. Hij stierf op dezelfde dag als zijn broer Naat op 18 november 1918.

Ondergronds

Naar aanleiding van het artikel 'Samen op de foto' in *De Moennik* no. 69 ontving de redactie nog een foto van Henny Peeters-Wijnen. Zij was ook in het bezit van zo'n foto en had als leerkracht aan de Gerardusschool in Maasbree die excursie ook meegemaakt.

Sacramentsprocessie

Leo Rogier Verberne reageerde op de foto van de middenpagina in *De Moennik* no. 69. Hij herkende zijn vroegere buurmeisje Marij(ke) Berghs. Ook Wim Daniëls, schrijver van vele artikelen en redactielid, herkende iemand van de 'bruidjes', namelijk zijn huidige echtgenote Anny. Ze liep vooraan in de processie.

Boek Piet Schinck

Eind november verschijnt van de hand van Baarlonaar Piet Schinck een boek over het bestuur van zogenaamde kerspelen en de structuur van gerichten in de late middeleeuwen (1300 - 1500). Kerspelen kunnen op kerkelijk niveau

Rechts Sil Janssen, linker persoon is niet bekend

Zittend vooraan v.l.n.r.: Jac Frencken, Mia Frencken-Kessels, Henny Peeters-Wijnen, Wits Beumers en Truus van Loon.

Zittend 2e rij v.l.n.r.: n.n., Gerda Mewiss, Jeanny Vinken-Mewis, Mat Vinken, Ben Willems, Jeanne Cox, Francis Cox en n.n.

Staannd 1e rij v.l.n.r.: Jo Lormans, Margriet van Soest-Mewiss, Jac Verheijen, Ger Bos-Smeets, Arno Bos en de gids.

Staannd 2e rij v.l.n.r.: Karin Beurskens ?, Wiel van Soest, Erik Gielen, Miek Osinga-Jonkers, Halbe Osinga, n.n. en n.n.

Het boek van Piet Schinck

parochies en wereldlijk buurtschappen of zelfs dorpen zijn. Gerichten zijn rechtbanken. Hij vergelijkt daarbij de situatie in Baarlo en Helden. In een volgende *De Moennik* hopen we hier meer over te publiceren. Voor meer informatie www.HWG De Borch.nl

Archieven

Wim Hoezen uit Belfeld kijkt in vele archieven. Uit onderstaande vermelding blijkt dat Heldenaren naar elders vertrokken. Jacques Rutten heeft in *De Moennik* no.37 ook een artikel hierover geschreven met als titel 'Heldenaren in den vreemde'.

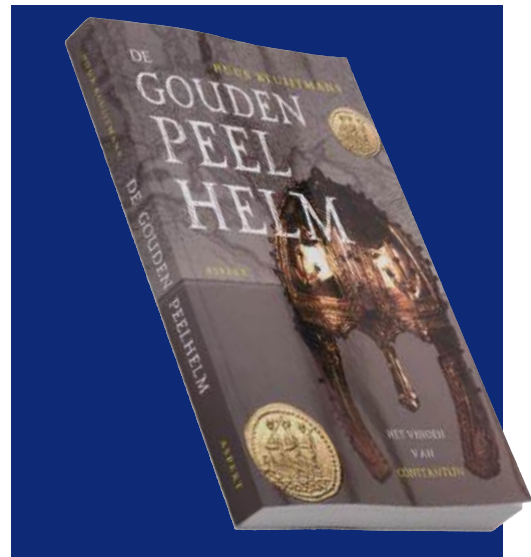
Uit overlijdensregisters blijkt dat een aantal Heldenaren naar Vlaanderen vertrokken en daar ook zijn overleden. Petrus Coumans, overleden 2 april 1696 in Flandria, staat hierin als eerste vermeld. Ook uit de protocollenboeken blijkt dat Vlaanderen in trek was: 13 februari 1687. De drossaard heeft de schepeneed laten afnemen van Willem Roosen en Peter Crommentoen. *'Desen Crommentoen en heeft niet connen vereedt worden, vermits sijne absentie naer Vlaenderen.'* Hij wordt alsnog vereedt op 14 april (waarschijnlijk zodra hij terug was). 5 november 1691. Peter Zeelen vervangt zijn broer Gerard in een proces aangezien Gerard om te *'bevoorderen sijne coopmanschappe naer Vlaenderen wesende vertrocken niet en can voldoen'*.

Overigens: Peter Zeelen zou zijn overleden op 20 augustus 1730 te Oudenborgh in Vlaanderen.

De Gouden Peelhelm

In *De Moennik* no. 69 stond een artikel van Huub Kluijtmans over de tien basaltzuilen langs de Wegh van Meijl op Seven. De opening van deze WvMoS en de presentatie van het nieuwe boek 'De Gouden Peelhelm' was op zondag 11 oktober jl. Het boek kost € 24,95 en is verkrijgbaar in de boekhandel. Huub komt in dit boek met nieuwe bewijzen die de theorie over de offergaven weerleggen. De gerestaureerde helm valt nog steeds te bewonderen in het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden.

Handelaren en ambachtslieden zoals 'Koperteuten' trokken de grens over

Anekdote Marion

Sjoeëne oëtsjpraöke

Van Verlindens Sjeng zien der veul sjoeëne oëtsjpraök te vertèlle, zoeë wie 't volgende verhaal:

Verlinden kwaam van Dotje aaf en hej veul gedronke, det waas indertied hiel gewoeën, en vur Verlinden hiel zeker.

Aaf en toe 'n stökske oppe fiets mer mierendèls met de fiets aan de hank ging Sjeng op hoes aan. Det ging kriskras over straot det kènt gae uch wel veursjelle. Tot det Sjeng ter huëgte van Frencke Mietje waas en dao Lobbezo (politieagent in Helden) versjeen...

"Zoo... meneer Verlinde... het gaat niet meer zo goed zie ik."

Waarop Sjeng zaog: "Ich wónde dich wel 'ns zeen as doe zoeëveul glazers beer oet hejs!"

Daonao kwaam hae naeve Thissen-Fröhlich (modezaak) en vergapde zich aan wat der in de etalage stjóng. "Zoeë ein sjoeën vrouw en det vur vieftieën göldje..."

Links Cor Quicken, rechts Verlinde Sjeng.

Leiding K.J.V. en K.J.M. Panningen

Samen op de foto

door Wim Daniëls

Leiding K.J.M. Panningen, jaartal onbekend.

V.l.n.r. Lena Zegers (jarenlang onderwijzeres aan de Mariaschool in Panningen), Mia Peeters (zus van Jan van Crisje), Nel Peeters (ook een zus van Jan van Crisje), Lisa Frencken, Riet Wilms, Jet Frencken en Jo Keltjens.

We zien hier het team leidsters van de Katholieke Jonge Meisjes (K.J.M.) uit Panningen. De leidsters zijn zelf lid van de Katholieke Jonge Vrouwen (K.J.V.).

De foto is genomen in de tuin van het voormalige K.J.V.-huis aan de Schoolstraat. Op de achtergrond is het huis van de familie Kessels, voorheen woning van burgemeester Cremers,

zichtbaar. De foto is waarschijnlijk uit 1939 toen het K.J.V.-huis werd geopend.

De foto komt uit de collectie van de familie Hermans (Heuveloker sjmeed). Samen met Henriëtte Segers-Hermans, Agnes Nijskens-Hermans en Thea Janssen (van Kepringele) hebben we de namen kunnen achterhalen.

Foto; collectie familie Hermans (Heuveloker Sjmeed)

A black and white photograph of three men in military uniforms standing in a line behind a decorative metal fence. They are wearing heavy coats and caps. The background is a plain, light-colored wall.

De Luchtwachtdienst Helden (1)

De terugtocht zonder perspectief

Aan de hand van drie dagboeken, geschreven door de luchtwachters Handrie Korsten uit Panningen, Wiel Peters uit Helden en Piet Holten uit Beringe, vertellen we in dit artikel het verhaal van de ingrijpende gebeurtenissen waar deze groep Heldenaren in verzeild raakte tijdens de Duitse inval in mei 1940.

door Piet Gommans

De landelijke luchtwachtdienst, onderdeel van het Vrijwillige Landstorm Korps, werd op 9 maart 1921 opgericht en bestond geheel uit vrijwilligers. De taak van de luchtwachtdienst was het waarnemen van vliegverkeer in de toegewezen sector. Dus horen, kijken en meldingen per telefoon doorgeven aan een centrale waar deze gegevens werden verwerkt en indien nodig, doorgeven aan de centrale luchtafweerdienst.

Groep Den Bosch, post Helden

De post Helden werd opgericht in 1927 en telde 23 vrijwilligers afkomstig uit de gemeente Helden. Het waren, op een enkeling na, meest jonge mannen die voor de militaire dienst waren vrijgeloot. Dit betekende in de praktijk dat ze

geen dienstplicht vervulden maar alleen werden opgeroepen in tijden van oorlogsdreiging. Verder was een gedeelte vrijgesteld in verband met broederdienst of ouder waren dan 35 jaar. Tijdens een bijeenkomst bij caféhouder en brouwer Sjeng Gommans, aan de Markt in Panningen, werd onder leiding van burgemeester Van Cann de eerste groep samengesteld. De eerste post was gevestigd in de tuin achter het voormalige café van Lommen Had. Hier werd een grondpost (luisterkuil) aangelegd. Dat was een komvormig gegraven gat waarin het geluid werd opgevangen en waargenomen. Door de grote afstand naar het gemeentehuis werd deze post spoedig verplaatst naar een stuk grasland van Herman Reijnen (nu modehuis Theelen) en met een telefoonlijn was er verbinding met de luchtwachters op het dak van het gemeentehuis en via via met de centrale in Utrecht.

Herman klaagde later dat aan de pruimenboom op zijn perceel "*gèn ein riepe proem mier aan dae baum hóng*" toen die gasten daar dienst draaiden. Bij café Hinke van de Klómp (Brummans) werd op zomerse dagen en na het einde van de dienst een pint met klep gedronken en in de winter kon men zich tussendoor warmen bij de kachel. Meldingen moesten verder via de reguliere PTT-lijn doorgegeven worden. Voor vele vrijwilligers was de telefoon trouwens een onbekend iets: zij maakten als luchtwachter voor het eerst kennis met deze wijze van communicatie met de buitenwereld. Het was ook een omslachtig gebeuren. Voor het doorgeven van een melding aan de centrale in Utrecht kreeg je op het postkantoor van Panningen eerst Martens Handrie of Ebisch Graad aan de lijn. Deze vroeg het nummer in Venlo aan en daar was weer iemand die je doorverbond met Utrecht. Naast vliegtuigherkenning hoorde ook het gebruik van een verreiker met hoogtemeting bij de opleiding. Deze vrijwilligers waren onbewapend. Tijdens de mobilisatie op 28 augustus 1939 was de post gevestigd op het dak van het gemeentehuis. Daar genoten ze van een ruim uitzicht.

Het gemeentehuis in Panningen

Vrijdagmorgen, 10 mei

Tijdens de inval van het Duitse leger in de vroege morgen van 10 mei 1940, waren de luchtwachters van de post Helden getuige van veel overkomende Duitse vliegtuigen. Meldingen doorgeven was al vrij spoedig niet meer moge-

De manschappen op het dak van het gemeentehuis in 1939.

V.l.n.r.: Piet Holten, Frans Wilms, Wiel Peters, Jo Wilms en Handrie Korsten

lijk. Met het springen van de spoor- en verkeersbrug in Venlo-Blerick, vroeg in de morgen van 10 mei, werd ook de verbinding naar het achterland verbroken, aangezien de telefoonlijnen aan deze brug bevestigd waren. Na het wegvallen van de verbinding met Utrecht zat de taak van post Helden erop en moest men zich volgens dienstbevel melden in Den Bosch.

Piet Holten: *Beringe, donderdagavond 9 mei 1940. Een vreemde onrust maakt zich van mij meester. Mijn vrouw en twee kinderen zijn naar Maasbree, zij zouden om tien uur thuis zijn doch zijn er nog niet. Uit de richting van de Duitse grens komen doffe knallen. Wat kan dit zijn? Om half een komen vrouw en kinderen thuis. Te Maasbree is alles in rep en roer. De militairen, aldaar gelegerd zijn zeer zenuwachtig, zij weten ook niet wat de doffe slagen betekenen, men fluistert van oorlog en dat de Duitsers de grens over zijn. Ik ga na middernacht omstreeks één uur naar de luchtwachtpost om informatie, aldaar is alles rustig, men luistert ook naar de zich steeds herhalende ontploffingen, welke telkens heviger schijnen te worden, doch men weet niet wat het is. Tegen twee uur komen de eerste radioberichten van het overvliegen uit het noorden van het land. Ik ga naar huis en zet daar de radio aan. De berichten blijven toestromen, circa drie uur weer naar de post, geen nieuws. Dan de zich steeds opvolgende radioberichten omtrent vreemde vliegtuigen. Om half vier komen de eerste vliegtuigen voorbij de luchtwachtpost Helden en dit wordt doorgegeven. Telkens*

komen er meer, van alle zijden. Kwart voor vier een zware ontploffing, verbreking van telefoonverbinding en geen elektrisch licht. Een burgermotorrijder komt voorbij en zegt: "Duitsers in Venlo, de brug over de Maas bij Venlo heeft men laten springen, OORLOG!" Het moet zo zijn, maar het is ongeloflijk. Als postcommandant gelast ik alle manschappen te waarschuwen en zich gereed te maken voor vertrek.

Dienstbevel: Melden in Den Bosch

Dit was het begin van een tocht die de leden van de luchtwachtpost Helden nooit zouden vergeten. Het begon op de fiets, auto of motor en eindigde, na een tocht van vele kilometers, in het Franse Duinkerken en toen terug. Van Panningen naar Meijel en via Helmond ging het naar Den Bosch. Daar werden enkele leden verwezen naar Oirschot, een deel moet door naar Hilvarenbeek. In de daarop volgende dagen ging de tocht verder richting Breda, Tilburg, Bergen op Zoom, Putten en via Antwerpen eindigde deze voorlopig in Zaamslag (Zeeuws Vlaanderen). Volgens de gegevens in het gedenkboek luchtwachtdienst maakten 23 personen deel uit van de post Helden (zie namen linker kolom)..

Handrie Korsten: *Zonder ongeluk in den Bosch aangekomen waar rond de middag de voltallige post van Helden zich meldt. In de avonduren naar Oirschot waar wij*

Een groep van achttien
luchtwachters op het dak van
het gemeentehuis.

Liggend v.l.n.r.: L. Ueberbach,
W. Peters, en H. Wilms,
Knielend v.l.n.r.: C. Haffmans,
J. Wilms, en A. Janssen
Staand v.l.n.r.: J. v. d. Beuken,
n.n., F. Wilms, n.n., H. Peters,
P. Houben H. Korsten,
H. Bruijnen, J. Kessels, n.n.,
n.n. en n.n..

De onbekende personen op
de foto kunnen zijn:
J. Brummans, J. Gommans,
M. Hanssen, J. Hendricks,
P. Hermans, J. Kessels,
W. Lommen, H. Pollaart,
H. Stammen en J. Verlinden.

Wie herkent ze? Graag
doorgeven aan de redactie.

dienst draaien gelijk de post in Helden.

Wiel Peters: *Vrijdag om 12.00 uur in Den Bosch. H. Peters is even gauw in Den Bosch (75 kilometer) met de fiets als wij met den auto. Later in de middag komen de anderen. Toen middag gegeten en overgeplaatst naar Hilvarenbeek, de andere helpt naar Oirschot. Jo Wilms is bij mijn ploeg. 's Nachts, 11 mei, op wacht gestaan van 9 uur tot 5 uur in de morgen. Naar bed tot 1 uur. Goed gegeten, veel Franse troepen, met motoren en pantserwagens passeren hier. Telefoonverbinding verbroken. In Oirschot heeft Piet van Holten bevel gekregen van de Kapitein om naar Breda te gaan.*

Die zaterdag 11 mei ging het met haastige spoed richting Tilburg en vervolgens, in de avonduren, door naar Breda. Veel rust kregen de mannen niet want om drie uur in de nacht kwam het marsbevel om over Bergen op Zoom via Hoogerheide zich te melden in Ossendrecht. Op pinksterzondag 12 mei arriveerden ze daar en kregen de abdij O.L.V. ter Duinen aangewezen als onderkomen.

Handrie Korsten: *Het was 12 mei Pinksterdag na de middag toen we aankwamen en konden daar samen in de Kapel met aller vreugde en verdriet het Pinksterfeest vieren. Er werd zelfs voor ons een gans geslacht en daar hebben we goed van gegeten.*

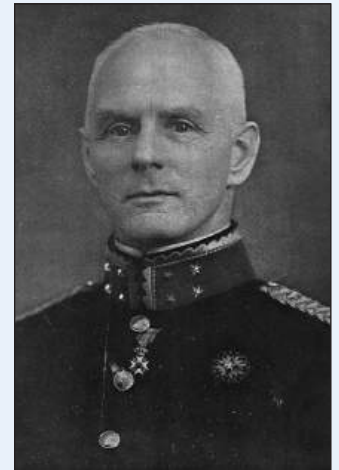
Piet Holten: *Circa 3 uur komen wij beiden in Ossendrecht aan en vinden daar een vijftigtal Luchtwachters verzameld. Van de post Helden zijn aanwezig drie onderofficieren en veertien manschappen, zodat wij vijf man missen. Onderweg heb ik gehoord, dat deze zijn vertrokken in de richting Moerdijk, teneinde te trachten in de stelling Holland te raken. Om ongeveer 9 uur in de avond verschijnen onze officieren, kapitein Gudde en Van Lith. Medegedeeld wordt, dat zich parachutespringers in de buurt bevinden en gelast wordt via Putten-Antwerpen door de Scheldetunnel naar Zaamslag in Zeeuws Vlaanderen te rijden. Kapitein Gudde draagt mij de leiding over van de groep. Deze luchtvaartgroep bestaande uit leden van post Helden, Helmond en Echt, krijgt order in de vracht-*

wagens te gaan en te vertrekken. Ik zorg dat allen weg kunnen en zal op de motor de achterhoede vormen. Het wordt donker. In de polder verlies ik de kolonne uit het oog, wijk van de goede weg af en verdwaal hopeloos. Tenslotte brengt een boer mij weer op de goede weg.

Enkele leden van de post Helden waren elkaar dus kwijt geraakt en gingen, gescheiden van elkaar, op weg naar Duinkerken.

Wiel Peters (13 mei): *Om half acht op, goed geslapen in stro. Om 8 uur komt sergeant Van de Venne. Vlug weg naar Sluis. Om 9 uur zijn we in Sluis. Hier hebben we langs de weg gelegen tot 6 uur 's middags. Waar gaan we naar toe? Wij hebben aard-appelen en een stuk vlees en moes gehad. Dan vlug instappen naar België, over Brugge, Oostende, Nieuwpoort naar De Panne aan de Franse grens. Hier zijn honderden auto's met vluchtelingen van Brussel. Alles vlucht naar Frankrijk. Veel Belgische soldaten trekken van hieruit naar het front. Op de grond geslapen, het is een hopeloze boel. Wij vrezden naar Frankrijk te worden vervoerd, en afgericht te worden, afwachten, de hele nacht wordt geschoten op vliegtuigen. Enfin, we slapen. Om 6.30 uur op. Wat gewassen, en maar weer afwachten. Duizenden angsten bevangen ons en wat is thuis gebeurd en wat denken ze van ons. Je hoort van niets, niets, niets, dat is juist zo moordend. Ontzettend veel Fransen rukken de dag van te voren ons voorbij. 's Morgens een droog stukje witte brood en verder afwachten. Vluchtelingen te voet, met de fiets, met kruiwagens,*

**Cafe Brummans
(Hinke van de Klómp)**

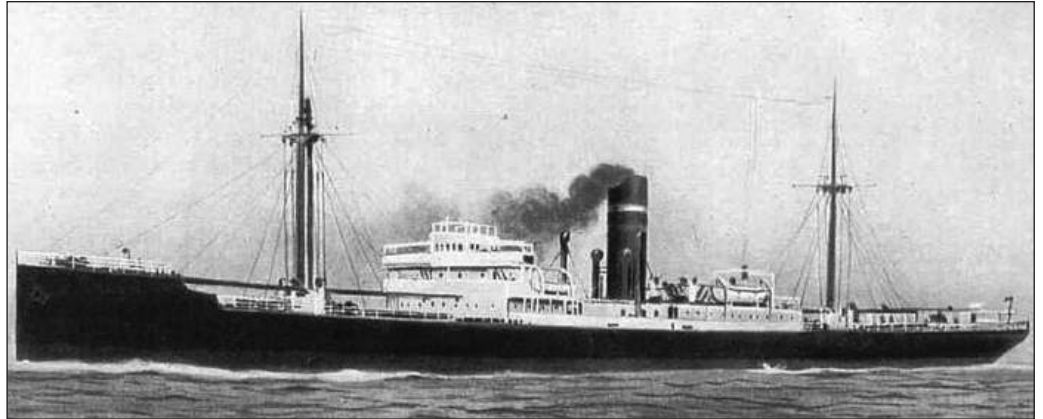

**Luitenant-Generaal der
Artilerie P.W. Best,
voormalig commandant
Luchtverdediging**

hondswagens, kinderwagens met 10 koffers op, enz. enz. de verwarring is niet te overzien. Vandaag zeiden ze dat Neer ook plat lag. Helden niet, enfin als je nog maar leeft. Om 4.30 gaan we naar Frankrijk, 30 km verder. Van De Panne, tot Duinkerken (is een oorlogshaven) is een file van auto's gepakt en gezakt. Langs de weg oude van dagen te voet, op bolderwagens. Ontzettend, de ellende is niet te overzien. Zustertjes te voet is zielig. Militaire wagens gaan voor.

In Duinkerken aangekomen eten we brood en jam wat wij in De Panne gekocht heb-

naderen van de Duitse troepen werd het ook steeds voller in de stad. Naast de vele vluchtelingen en de strijdende Franse en Engelse troepen kwamen ook de restanten van het Belgische en Nederlandse leger binnendruppelen. De stad raakte overvol. De Nederlandse soldaten mochten daar van de Franse autoriteiten niet blijven en ze werden tent-slotte ingescheept op de Franse vrachtboot S.S. Pavon. De Heldense mannen verkeerden in de veronderstelling dat de reis naar Engeland zou gaan maar de eindbestemming zou Le Havre of

Het schip de S.S.Pavon

ben. Hier zijn ontzettend veel Hollandsche militairen aangekomen. Wij komen allemaal in een kazerne, de Jean Bart kazerne. Stro halen en dan slapen. G. van Dooren is hier ook, en nog andere Heldenaren.

Handrie Korsten (16 mei): *We konden deze dag beginnen met een H. Mis door een Franse priester en heb onder de H. Mis gedacht en gebeden voor het behoud van mezelf, mijn vrouw en onze kleine dochter Maria die net een maand oud is. Verder voor de hele familie en voor spoedige vrede.*

Piet Holten (19 mei): *Wij gaan naar een soort kazerne achter een vestingwal naar nieuwe loodsen en worden daar binnen gevoerd; ik krijg een onbehaaglijk gevoel als ik door de poort ga en vraag mij af wat er met mij gaat gebeuren, met mij en de jongens. In de loods, een stenen vloer en geen stro; er wordt wat kaf bij elkaar gescharreld om op te liggen. Maar veel is dit niet. Wij hebben met zijn tweeën een deken. Van slapen komt niet veel terecht, de hele nacht gedreun van afweergeschut en inslaan van vliegtuigbommen en granaten.*

Duinkerken

De mannen kwamen uiteindelijk aan in de Noord-Franse havenstad Duinkerken. Daar werden ze dus tijdelijk ondergebracht in de Jean Bart-kazerne. Met het

Cherbourg zijn om daar uitgerust en opnieuw ingezet te worden. De S.S. Pavon, een vrachtschip met een lengte van 120 meter, 16 meter breed en een diepgang van 7 meter was totaal niet ingericht en uitgerust voor het vervoer van mensen.

Bombardement op zee

Op 20 mei, om tien uur 's morgens werd de eerste groep van 1135 man, waaronder ook de groep Heldense luchtwachters ingescheept, gevolgd om twaalf uur met nog eens 300 man extra. Dit alles onder dwang van de plaatselijke Franse commandant generaal Watrin. De rest van de dag lag het overvolle schip in de haven te wachten. Na vertrek in de avonduren om half tien werd het schip buitengaats aangevallen door Duitse jagers, gevolgd door een bombardement omstreeks elf uur. Bij de derde aanval werd het schip midscheeps getroffen door een bom. Deze sloeg door het bovenste dek en ontplofte in het middenruim. De gevolgen waren verschrikkelijk. De ontploffende bom veroorzaakte brand, doden, gewonden en grote paniek in het voor-, midden- en achterruim. Mannen vochten om een plaats op de drie ladders om het dek te bereiken, sommigen sprongen in paniek overboord, anderen die zwaar gewond waren bleven in de smeulende resten

Piet Holten

achter. Uiteindelijk zette de kapitein het schip op het strand. Met behulp van touwen werd het schip verlaten. De hoogte van twaalf meter, het was eb, eiste ook hier gewonden. Op het strand zochten de Heldenaren elkaar op en kwamen tot de ontdekking dat ze het, op enkele kleine verwondingen na, allemaal heelhuids hadden overleefd.

Handrie Korsten: *We gingen die morgen al vroeg aan boord van het schip en het was al tegen de avond eer het koers vatte. In die nacht van 20 naar 21 mei hebben we iets verschrikkelijks mee gemaakt.*

Bombardement op zee. Van de 1800 soldaten waren zeker tweehonderd doden en gewonden. Van onze club was niemand gewond of gedeerd. Wat toen gedaan? Onze leiders wisten het ook niet. We besloten om verder Frankrijk in te marcheren weg van de Duitse troepen maar we kwamen uiteindelijk terecht tussen twee fronten. Voor ons de Fransen en Engelsen en achterop naderden de oprukkende Duitsers.

De tocht eindigt in Coquille en we kregen buiten het dorp onderdak in een open graanschuur. Daar verbleven we tot de nacht van 24 mei. Ieder uur kwam het front dichterbij. Granaten van beide zijden vloegen over ons hoofd en we stonden urenlang doodsangst uit. (Dat laten alle dagboekschrijvers weten.)

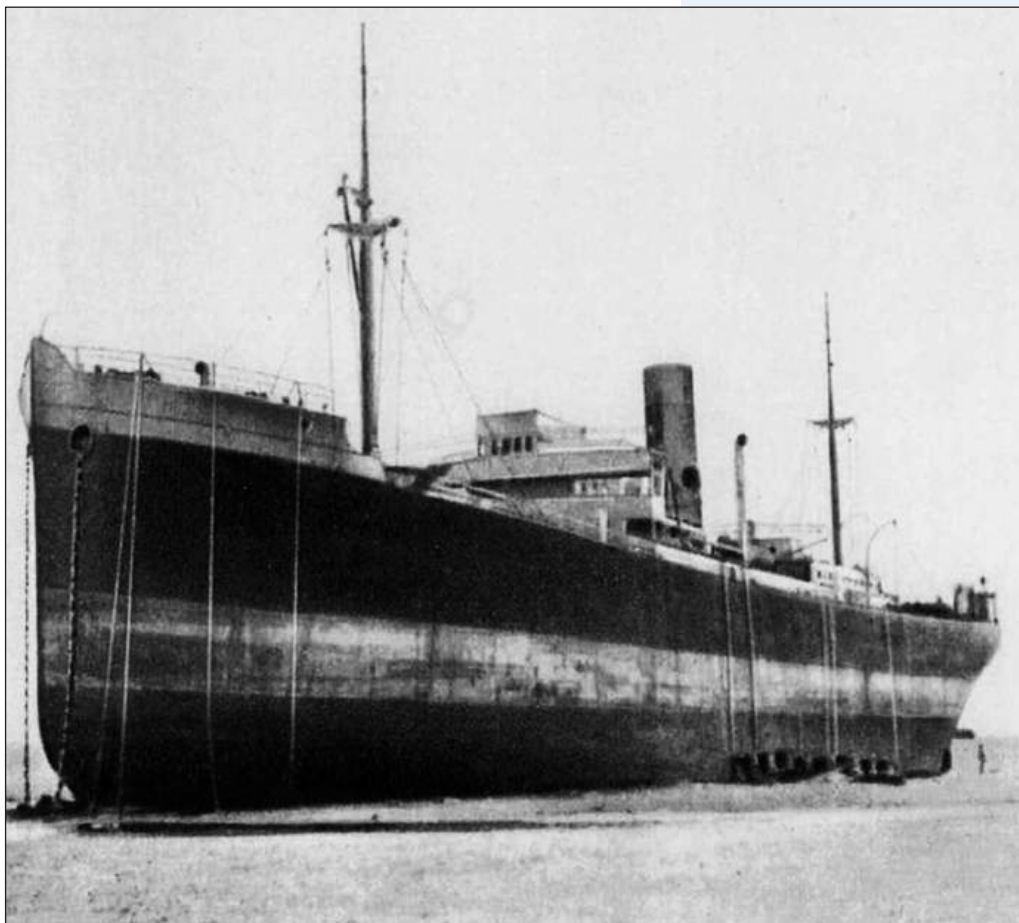
Frans Wilms: *Tijdens een rustig moment lagen Tinus Hanssen en ik in een droge greppel te rusten. Ik zei: "Tinus vandaag is eigenlijk je trouwdag als je in Helden was geweest". Tinus zei niks en we hebben toen maar samen de rozenkrans gebeden. Dat bracht enige troost die dag.*

Het aantal slachtoffers: 38 doden, 9 militairen overboord gesprongen en verdrongen en 88 gewonden.

Piet Holten (23 mei): *De honger begint de mensen te plagen. Er wordt wat droge scheepsbeschuit verstrekt en wij hebben gelukkig onze bussen conserven nog. Per dag worden twee bussen gezamenlijk opgegeten met wat beschuit. Er gaan geruchten, dat men ons wil inschepen en naar Engeland brengen. De mannen beginnen hierover te mopperen en zeggen, nooit meer*

op een boot te zullen gaan. Tegen de avond roept de aalmoezenier (Lam) de mannen bij elkaar; zegt dat de Duitsers in aantocht zijn en dat er geprobeerd zal worden met de Duitsers contact te krijgen. 's Avonds wordt er weer de rozenkrans gebeden!

24 mei. Vrijdag. Heel de nacht trekken Engelse en Franse tanks in de richting van Boulogne. Wij kunnen dit vanaf de boerderij zien. De luchtaanvallen op Calais blijven de hele nacht voortduren en de luchtgevechten blijven elkaar opvolgen. Het gedonder van geschut klinkt langs alle kanten. Om kwart voor drie in de namiddag roept de aalmoezenier allen te samen. Wij zijn in handen van de Duitsers. Vlug alles pakken en aantreden in rijen van twee en groepen

van dertig man. Zo worden wij op aanwijzing van de Duitsers van de boerderij weggeleid.

In deel twee: Als krijgsgevangenen op weg naar Duitsland. Het overlijden van Jan van den Beuken en de thuiskomst in Helden.

Foto's en bronnen:

- Familie Holten.
- Familie Peters.
- Familie van den Beuken
- Familie Wilms.
- Mia Wijnen-Korsten.
- E. Haffmans.
- Gedenkboek voor de vrijwillige landstormkorpsen luchtwachtdienst en luchtafweerdienst 1949.
- Archief Heemkundevereniging Helden.
- Midden-Limburg 'het Chicago van Limburg', uitgave juni 1985.
- Foto Pavon: collectie Didier Dewaele.nl
- www.zuidfont-holland.nl
- www.peelenmaasnet.nl

De gestrande S.S. Pavon

BOORE SJTIEL

door Wim Daniëls

Heljes

Deze keer in de rubriek 'Heljes' een dialectgedicht van Wiel Cremers (zie artikel pagina 12 e.v.), dat op tien mei 1952 in Midden-Limburg werd gepubliceerd. Helden is in 1952 nog een agrarische gemeenschap, waarvan 60 % werkzaam is op een eigen boerenbedrijf. In 1950 wordt Helden opgenomen in het Rijksplan voor de industrie en toenmalig burgemeester Mathieu Cremers laat niet na te benadrukken dat het roer om moet. Tijdens de opening van de LiHaTe (Limburgse Handels Tentoonstelling) in 1951 zegt hij: *'Terecht is de 22e LiHaTe in hoofdzaak ingesteld op agrarische doeleinden. Men vergete echter het gedeelte handel en industrie niet, daar in de toekomst onze blikken daarop gericht moeten zijn om het grote arbeidsoverschot in onze omgeving op te vangen'*. Ziet Wiel Cremers in 1952 de bui voor de boeren in Helden al hangen? Moet het boerenland plaats maken voor toekomstige industrieterreinen?

BOORE SJTIEL

*Den boor huurt bèj zien bleujende lank
~ liek et kore, de roog, de haver en klieë ~
asse trut dór de voor mètte wieje gank
van watter ouch bèjhuurt, zien vieë.*

*Den boor en zien lank en zien vieë zien ein,
zónger lank heet ten boor gèn besjtaon
en zónger zien vieë ouch meese de bein
öm greus ziene gank dór et leave te gaon.*

*Traef ten boor in zien hoes, in zien good en geldj,
hae kump op ten door der wir bovenop;
mer laot um zien lank en et wieje veldj:
zónger det is ten boor eine mins zónger kop.*

*Eine keuning zónger riek is gènne keuning mier
en zoe ouch einen boor zónger lank gennen boor;
den boor is vur et vlake en de sjtad vur den hier ~
in de sjtad waas ten boor der vort ónger door!*

*En zónger zien bieëster heet ten boor niks boors,
~ enne veldjhier zónger leger, en èj zónger dop,
enne zomer zónger zón en ein vreesleuch zónger voors ~
zónger vieë sjteit ten boor der mer sjaemel op!*

*Want ten boor en zien lank en zien vieë zien ein,
en zónger lank heet ten boor gèn besjtaon
en zónger zien vieë ouch meesse de bein
öm greus ziene gank dór et leave te gaon.*

*En dröm huurt ten boor bèj zien bleujende lank
~ en liek et kore, de roog, de haver en klieë ~
asse trut dór de voor mètte wiej gank
van watter ouch bèjhuurt, zien vieë!*

Wiel Cremers

www.steeghs.nl

Foto's:

- Internet
- Collectie Fam. Steeghs-Hunnekens

Bronnen:

- Midden-Limburg: 10 mei 1952

Wie was Wiel Cremers?

Wiel is op 25 juni 1921 in Helden geboren als Wilhelmus Peter Marie, zoon van Johannes Hermanus Cremers en Johanna Verrijt. Zijn ouders woonden aan de Markt 16 (links langs het voormalige café Dotje, thans de Skihut) te Panningen en dreven daar een winkel in koloniale waren.

Herman Cremers en Johanna Verrijt

door Wim Daniëls

Op 29 augustus 1933 wordt Wiel in de gemeente Helden uitgeschreven en vertrekt hij als 12-jarige naar Zevenaar. Hoogstwaarschijnlijk is Wiel naar het Juvenaat Stanislaus Koska gegaan. Een juvenaat is een instelling die vaak aan mannenkloosters is verbonden en die de eerste fase vormt in de opleiding tot kloosterling. De leerlingen zijn in de regel intern.

Wiel heeft hoogstwaarschijnlijk zijn gymnasiumopleiding in Zevenaar afgemaakt, maar heeft vervolgens niet gekozen voor een roeping als priester of kloosterling. Op 21 juni

1947 slaagt hij namelijk voor zijn kandidaatsexamen Rechten aan de universiteit van Utrecht.

In 1944 is hij medewerker van het weekblad Midden-Limburg. Waarschijnlijk is dat een parttime baan naast zijn rechtenstudie. Hij schrijft o.a. eind 1944 en begin 1945 onder de titel 'Drie weken dagboek', zijn ervaringen met de kerkrassia van oktober 1944 in Helden. Ook verschijnen er twee artikelen van hem onder de naam 'Land onder de rivieren'. Hierin vraagt hij in het westen van ons land aandacht voor de achterstelling van de zuidelijke provincies Brabant en Limburg. In april 1945 stopt Wiel met zijn werk bij Midden-Limburg als hij benoemd wordt bij de Monitor-radio-persdienst van Radio Herrijzend Nederland. Dat

Herman Cremers in zijn winkel in koloniale waren

was een radio-omroep die van 1944 tot 1946 uitzond vanuit Eindhoven onder verantwoordelijkheid van Sectie XI van het Militair Gezag. Eindhoven werd bevrijd op 18 september 1944. In het geheim was bij Philips al gebouwd aan een radiozender. Daarmee werd op 3 oktober het eerste programma uitgezonden. In september 1949 wordt Wiel benoemd tot parlementair redacteur van het Algemeen Nederlands Persbureau. In 1952 publiceert hij nog een zevental gedichten in het Heljes dialect in Midden-Limburg, daar is 'Boore Sjtjel' er één van. In juni 1970 komt in Midden-Limburg nog een artikel van zijn hand onder de naam 'Om Vliegert en Volkmeer', over de grensgeschillen tussen Maasbree, Sevenum en Helden over de eigendomsrechten van de Breetse Peel.

Op dinsdag 6 november 1945 wordt het huwelijk ingezegend tussen Lies Vaessen en Wiel Cremers in de noodkerk van de Heilige Aldegondis in Maasbree. Op 28 mei 1985 overlijdt Wiel in het ziekenhuis te Sittard en wordt op 1 juni in Echt begraven.

Wie is Wiel Cremers?

Is het Wiel Cremers die in 1939 lid was van de toneelvereniging van de K.A.B. Helden? (Zie foto in kader.) Het lijkt me bijzonder interessant om te weten wat Wiel tussen pakweg 1950 en 1985 heeft gedaan, met name ook omdat hij, zoals op zijn bidprentje staat, zich al langere tijd intensief bezighield met de geschiedenis van zijn geboortestreek. Misschien komen we dan te weten wie

Ter dankbare herinnering aan

WIEL CREMERS
echtgenoot van
LOES VAESSEN

Geboren te Helden-Panningen op 25 juni 1921.
Overleden in het ziekenhuis te Sittard
op 28 mei 1985.
Begraven te Echt op 1 juni 1985.

Na een kort ziekbed is hij plotseling van ons heengegaan. Voor ons is het heel moeilijk te begrijpen waarom zijn leven zo vroeg moest eindigen.

Na een druk leven gehad te hebben als journalist leek hij, samen met mam, de rust gevonden te hebben in zijn dierbare Limburg.

Al jaren keek hij uit naar het moment dat hij alle tijd kon besteden aan zijn hobbies, met name zijn geliefde muziek.

Sinds lang hield hij zich intensief bezig met de historie van zijn geboortestreek. De tijd ontbrak hem echter om zijn grote wens, zijn kennis in boekvorm uit te geven, te kunnen realiseren.

Van zijn zo zeer verdiende rust heeft hij maar even kunnen genieten.

Wij willen hem bedanken voor alles wat hij voor ons als echtgenoot, als vader en als opa heeft betekend.

Wij danken U voor alle blijken van medeleven rond het overlijden en bij de begrafenis.

**E. L. W. Cremers-Vaessen,
kinderen en kleinkinderen.**

De zeswekdienst zal gehouden worden op zaterdag 6 juli 1985 om 19.00 uur in de kerk van de H. Pius X te Echt.

Het gedachtenisprentje van Wiel Cremers

Wiel Cremers is. Ik hoop dat lezers die informatie over Wiel kunnen geven, mij zullen informeren.

Enkele medewerkers van Radio Herrijzend Nederland

Wie was / is Wiel Cremers?

Waarom wie was en wie is Wiel Cremers?

Was, omdat ik via onderzoek al een heleboel gegevens over Wiel heb kunnen verzamelen, is omdat ik hoop dat lezers van dit artikel, waaronder wellicht familieleden, kennissen of vrienden van de familie Cremers mij meer informatie over Wiel kunnen verschaffen

(wimdaniels@t-mobilethuis.nl).

Foto's:

- Collectie Har Verbong
- PeelenMaasNet.nl
- Het Nationaal Archief

Bronnen:

- Midden-Limburg: 27 februari 1945; 28 april 1945; 13 oktober 1945; 21 juni 1947; 17 september 1949; 10 mei 1952; 5 juni 1970
- Van ploeg naar ploegendienst, Stichting Streekmuseum Peel & Maas, 2019
- Juvenaat Zevenaar;
- De Moennik no. 39, juni 2010.

Rood wordt wit

De Werkgroep Kruisen en Kapellen bestaat momenteel uit acht personen: één dame en zeven mannen. Bijna iedere vrijdagmorgen trekken zij er op uit om de kruisen en kapellen in de oude gemeente Helden te onderhouden. Sinds meesterschilder Jac Kranen meedoet, is er een bijzonder project van de grond gekomen.

door Jos Keijmes

In het fotoarchief van de Heemkundevereniging zijn heel wat foto's te bewonderen van de kruisen en kapellen die tot het werkterrein behoren van de Werkgroep Kruisen en Kapellen Helden.

Wat daarbij opviel waren de corpussen die bijna allemaal voorzien waren van

zelfs de vraag gesteld door L1 of hij wist waarom alleen in Helden die lendendoeken rood waren, terwijl in de rest van de provincie die toch vooral wit waren.

Een aantal kruisen heeft corpussen die helemaal uit één kleur bestaan. Dat kon vanwege de kleur van het metaal, bijvoorbeeld zink of aluminium, maar ook vanwege de keuze van de schilder.

Het pas opgeknapte kruis aan De Brentjes

Jac Kranen in zijn (oude) atelier met drie opgeknapte corpussen

een rood geverfde lendendoek. Dat verwonderde ook Jac Kranen, want een onderzoek naar oude afbeeldingen van corpussen had hem duidelijk gemaakt dat zo'n lendendoek wit was. In de tijd van de Romeinen dé kleur voor textiel, dus ook voor een lendendoek. Jac kreeg

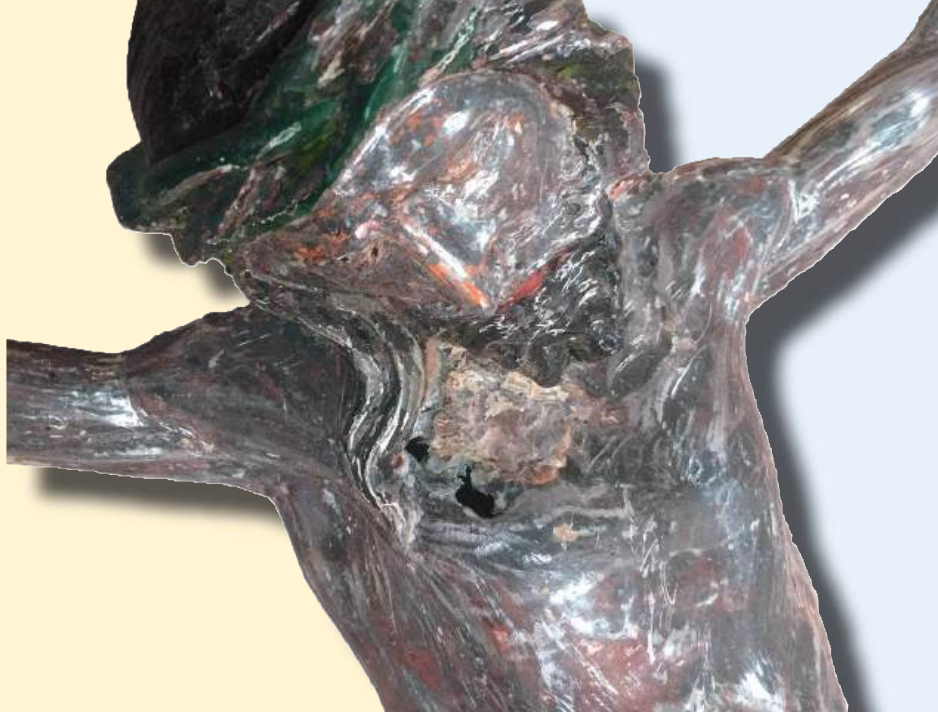
Meesterschilder

Omdat een groot aantal corpussen een nieuwe verflaag nodig had, kwam het aanbod van Jac precies op het juiste moment. Hij wilde alle corpussen voor-

zien van een juiste kleur, voor zowel het lijf als de lendendoek. Tot nu toe zijn er al zo'n 20 van de 39 corpussen door hem behandeld. Dat betekent echter niet dat die allemaal een lichaamskleur krijgen. Een aantal corpussen blijft een unieke kleur houden door ze bijvoorbeeld te marmeren of te patineren, technieken die Jac als meesterschilder tot in de perfectie beheerst.

Granaatinslag

Eerst worden oude verflagen verwijderd en het corpus schoongemaakt alvorens er nieuwe weersbestendige verflagen op geschilderd worden. Bij die werkzaamheden deed Jac ook een aantal ontdek-

Het corpus Zandberg vóór de behandeling

Het corpus na de behandeling

kingen. Zo was een aantal voorzien van behoorlijk wat zwart geverfd okselhaar, had één corpus zo dik de verf op handen en voeten zitten dat die eigenlijk niet meer goed te herkennen waren. De meest opvallende ontdekking deed hij bij het corpus dat op de Zandberg bij Gerrit van den Beucken staat. Hij ontdekte dat het beeld een behoorlijke beschadiging had opgelopen. Hij dacht zelfs dat het door een granaat in de oorlog kon zijn veroorzaakt. Navraag bij Gerrit bevestigde dat vermoeden. In de oorlog was inderdaad met een granaatinslag een scherf door het metalen beeld gegaan. Vakkundig is die beschadiging natuurlijk weer onzichtbaar gemaakt.

Bij een ander kruis, ditmaal van beton, waarvan een arm ooit is afgebroken en weer aangehecht, brak opnieuw die arm af. Ook die arm 'hechtte' Jac vakkundig. Maar omdat een ongeluk in een klein hoekje zit, brak ook de andere arm tijdens het vervoer. Opnieuw moest deze 'amputatie' ongedaan gemaakt worden.

Al met al krijgen de corpussen in Helden dezelfde uitstraling als elders in de provincie, met dank aan de meesterschilder.

Roest heeft ook toegeslagen bij verschillende metalen corpussen en kruisen

De beschadigen aan corpus en kruis door de granaat inslag

Foto's: Jos Keijmes

Grand Canal du Nord of Noordervaart

Deze foto is in 1932 gemaakt aan de Noordervaart in Beringe. De goederen werden vanaf het schip gelost met behulp van een los- en laadinstallatie van de Landbouwbond en werden daarna rechtstreeks op een zogenaamde 'slagkar' geladen.

In 1806 had Napoleon opdracht gegeven voor de

aanleg van een kanaalverbinding tussen de Schelde en de Maas. Het doel was een verbinding tussen de Schelde en de Rijn tot stand te brengen. Aangezien de streek zelf maar weinig arbeiders kon leveren kwamen er ongeveer 3000 arbeiders uit het Vlaamse Land. De massale toestroom van de vreemde arbeiders naar de vrijwel gesloten dorpsgemeenschappen veroorzaakte veel problemen met de plaatselijke bevolking. Burgemeester Hendrickx vond het in 1810

De gemeente Helden wilde graag het kanaal laten doortrekken tot aan de Maas in Venlo. Dit is echter nooit gebeurd. Desondanks nam de ledenvergadering van de Landbouwbond te Panningen in 1902 het besluit om in de nabijheid van de Noordervaart een pakhuis te bouwen. Omstreeks 1916 werd de Noordervaart nog verbreed.

Op de achtergrond staat het café van de familie Van Ratingen. Ze drevén ook nog handel in onder andere stro.

Naast het café zijn de opslagloodsen te zien.

Tekst:
Willemien Severins-Janssen

Foto:
Archief
Heemkundevereniging
Helden

Bronnen:
• 'Bestuur en bevolking van Helden door de eeuwen heen'
• Weekblad 'Midden-Limburg'

nodig om de politie aanzienlijk te versterken om de rust te handhaven. Toen Napoleon het Koninkrijk Holland inlijfde bij Frankrijk, was deze verbinding niet meer nodig door de aanwezigheid van de havens van Amsterdam en Rotterdam. Het gedeelte van het kanaal tussen Beringe en Venlo bleef onvoltooid, in de volksmond dan ook 'de onvoltooide vaart' genoemd. In 1853 diepte men het gedeelte Nederweert-Beringe verder uit, zodat het nog meer geschikt was voor de scheepvaart. Ook voor het vervoer van turf vanuit de Peel maakte men veel gebruik van het kanaal. In 1863 werd bij Beringe nog een wisselkom en aanlegsteiger aangelegd.

Loodvergiftiging in Helden (vervolg)

In *De Moennik* van juli j.l. beschrijft Gerard Ebisch in een prachtig artikel hoe het pompwater vroeger vaak loodvergiftigingen veroorzaakte in Helden. Totdat in 1954 waterleiding werd aangelegd.

Hij verwijst ook naar een nog steeds bestaand gevaar voor loodvergiftiging.

door Leo Rogier Verberne

Gezondheidsraad

Volgens het rapport 'Loodinname via kraanwater' van de Gezondheidsraad dd. 6 november 2019 (1) lopen in Nederland tienduizenden jonge kinderen en een paar duizend zwangere vrouwen tot de dag van vandaag risico op loodvergiftiging. Huizen die vóór 1960 zijn gebouwd, hebben vaak nog loden waterleidingen. De loodconcentratie in het eerste drinkwater van de dag kan daardoor oplopen tot 35 microgram per liter ($\mu\text{g}/\text{l}$). De huidige norm voor lood in het drinkwater is $10 \mu\text{g}/\text{l}$. Veelvuldige blootstelling aan lage concentraties kan bij jonge kinderen (van 0 tot 7 jaar) en bij ongeborenen de hersenontwikkeling verstoren en een lager IQ (intelligentiequotiënt) tot gevolg hebben. De blootstelling aan $35 \mu\text{g}/\text{l}$ zou bij deze kinderen een (blijvende) afname kunnen veroorzaken van 2 tot 5 IQ-punten, aldus het rapport. Daarin worden bestaande publicaties geanalyseerd, maar het bevat geen meetresultaten uit nieuw onderzoek. De eerste metingen in Nederland van lood in het drinkwater en de daarvoor veroorzaakte vergiftigingsverschijnselen zijn gedaan in Helden. Die werden in 1938 besproken door drs. L.J.A.

μg = een eenheid uit de natuurkunde en het symbool voor microgram, een massa (gewicht) van 0,001 milligram.

Leo Rogier Verberne

Verberne (huisarts) in een lezing voor het Groene Kruis (2). En dr. J.A.G. ten Berg (internist) promoveerde daarop in 1941 (3). Maar deze onderzoeken worden in het rapport van de Gezondheidsraad niet genoemd.

Helden anno 1939

In 1939 telde de gemeente Helden 1250 woningen (3). Alle drinkwater was toen putwater dat in de keuken werd opgepompt. Ten Berg onderzocht het water van 212 pompen. Dat bleek bij allemaal loodhoudend te zijn: in 65% van de watermonsters was de concentratie zelfs hoger dan 0,3 milligram per liter (= $300 \mu\text{g}/\text{l}$). Dat is 30 keer de huidige norm voor drinkwater ($10 \mu\text{g}/\text{l}$). De hoogst gemeten waarde was $15,2 \text{ mg}/\text{l}$ ($15.200 \mu\text{g}/\text{l}$); dus 1500 keer de normwaarde.

Bij ruim de helft van de onderzochte kinderen, variërend in leeftijd van 4 maanden tot 6 jaar, was op de röntgenfoto's afzetting van lood in de botten te zien. En de urinemonsters afkomstig van 779 inwoners van de gemeente testten in 52% van de gevallen positief op porfyriene. Dat is een indicator voor loodvergiftiging. Het lijkt er dus sterk op dat destijds ongeveer de helft van de bevolking in Helden aantoonbaar was 'besmet' met lood.

Helden anno 2020

De 70-plussers van 2020 zijn vóór 1950 geboren. Dus degenen die toen in Helden zijn opgegroeid, hebben in hun jeugd allemaal gedurende tenminste 4 jaar (tot de aanleg van waterleiding in 1954) dagelijks loodhoudend water gedronken uit de pomp. Bij meer dan de helft van deze pompen was de loodconcentratie in het water hoger dan 300 µg/l, vaak meer dan 1000 tot 15.000 µg/l aan toe.

Als drinkwater met 35 µg lood per liter bij jonge kinderen al een vermindering van hun intelligentie met 2 tot 5 IQ-punten veroorzaakt, dan hebben de huidige Heldense 70-plussers een probleem. Want pompwater met loodconcentraties boven 300 µg/l moet dan, in lijn met dit gegeven, een IQ-verlies van 20 tot 50 IQ-punten veroorzaken. En water met 1000 tot 15.000 µg/l?

Een substantieel deel van de Heldense bevolking destijds en van de 70-plussers nu zou daardoor verstandelijk zwaar gehandicapt moeten zijn. Maar dat wordt door geen enkele waarneming bevestigd; ook niet door Verberne en

Ten Berg, die bij hun onderzoek toch op dergelijke afwijkingen gespist waren.

Baby's en kleuters

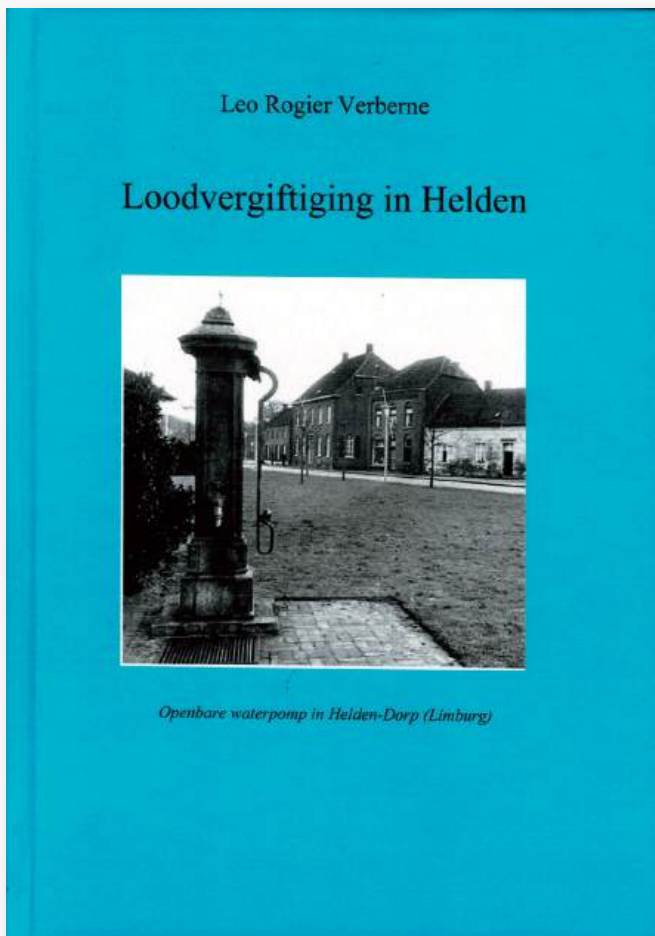
De hersenschade door licht-loodhoudend water, waar het rapport 'Loodinname via kraanwater' vanuit gaat, is gebaseerd op IQ-tests van baby's en kleuters (jonge kinderen van

0 tot 7 jaar) d.w.z. op aannames en berekeningen van psychologen. Want hoe jong kun je zijn/hoe oud moet je zijn voor een betrouwbare IQ-test?

Gezien de ervaringen in Helden (3) lijkt dat een hachelijke zaak. Het advies van de Gezondheidsraad aan de minister om het drinkwater in Nederland zoveel mogelijk loodvrij te maken, wordt in feite effectief ondersteund door de onderzoeken van 80 jaar geleden in Helden. Maar die zijn in de analyse van de Raad niet meegenomen. Jammer, want loodvrij drinkwater is een schone zaak die solide argumenten verdient.

Het IQ is een getal dat de relatieve intelligentie uitdrukt: de score in een gestandaardiseerde intelligentietest wordt vergeleken met de gemiddelde prestaties van zijn leeftijdgenoten in dezelfde test.

Conclusie

Oude onderzoeken kunnen soms toch zinvol bijdragen aan een moderne gegevensanalyse.

De omslag van het boek Loodvergiftiging in Helden.

Bronnen:

1. www.gezondheidsraad.nl/documenten/adviezen/2019/11/06/loodinname-via-kraanwater
2. L.J.A. Verberne. Het gebruik van water als drinkwater en de gevaren welke hieraan verbonden zijn. Lezing voor het Groene Kruis te Helden-Panningen, 9 november 1938 (opgenomen in bron nr. 4)
3. J.A.G. ten Berg. Onderzoek naar de verschijnselen van loodvergiftiging als gevolg van loodhoudend drinkwater. Proefschrift RU Utrecht, 1941
4. L.R.M. Verberne. Loodvergiftiging in Helden. Uitgave in eigen beheer, 2020. ISBN/EAN 978-90-825495-6-0

Katholieke Jonge Vrouwen (K.J.V.) en Katholieke Jonge Meisjes (K.J.M.)

In dit slotartikel over 75 jaar Jong Nederland Panningen gaat het over de meisjesjeugdbeweging van voor de tweede wereldoorlog. De K.J.V. en K.J.M. zijn de voorgangsters van de Jonge Garde, het latere Katholieke Meisjes Gilde (K.M.G.) dat in 1976 fuseert met Jong Nederland. In de loop van 2021 geeft Jong Nederland Panningen een boek uit over haar 75-jarige geschiedenis. Daarin wordt met name teruggekeken op de geschiedenis van de jongens- en meisjesjeugdbeweging in Panningen na de tweede wereldoorlog.

door Wim Daniëls

Het ontstaan Van K.J.V. en K.J.M.

In 1932 wordt door bisschop Lemmens de opdracht gegeven om in elke parochie in het bisdom Roermond een groep meisjes te vormen, die onder leiding van de priesters, als leden van de katholieke actie, zich zouden gaan geven aan de redding van haar medezusjes en aan de verchristelijking van het leven. *'Het moeten meisjes zijn, rijk aan innerlijk leven, rijk aan bovennatuurlijke liefde, rijk aan edele meisjesgaven, waarmee de Kerk onze arme wereld zou kunnen redden en opheffen'*, aldus Mgr. Lemmens. Die kern, de K.J.V., moet niet de eigenlijke jeugdbeweging worden, maar is een katholieke actiegroep om bisschop en priesters te helpen bij hun moeilijke werk.

De K.J.V.-sters gaan in de parochies o.a. aan het werk als kinderwerkleidsters om de ouders te helpen bij de opvoeding van de kinderen of hebben de meisjes van 12 tot 16 jaar georganiseerd in de K.J.M. Hun belangrijkste taak is echter om de meisjes van 16 tot 24 jaar te organiseren in verschillende jeugdgroepen: De K.A.J.V. (Katholieke Arbeiders Jonge Vrouwen), de K.B.J.V. (Katholieke Boeren Jonge Vrouwen) en de K.M.J.V. (Katholieke Middenstand Jonge Vrouwen). Op deze wijze moet volgens

bisschop Lemmens gewaarborgd worden: *'Dat de leden der verschillende organisaties op die wijze tot degelijke, flinke, diep katholieke meisjes zullen uitgroeien, die als Christelijke moeders later in de gezinnen die goede geest zullen brengen, die onze kinderen noodig hebben.'*

De taak en doelstelling van de K.J.V. en de K.J.M. is: De wereld winnen voor Christus. Dat blijkt o.a. uit de liederen van de K.J.V. en de K.J.M.

K.J.V.-lied

*Wij meisjes van de Ka-Je-Ve,
Wij willen dat in dorp en stee
De Kruisvlag uit zal waaien
Voor Roomsche zeden, voor Roomsche recht,
De Ka-Je-Ve, het meisje vecht;
Laat hoog de strijd lust laaien (bis)*

*Ja, reinheid, eer en daad en deugd
En zoo de echte zielevreugd
Dat is ons jonge leven,
Dat is ons jeugdig ideaal,
Dat is onze blijde zegepraal,
Dat is ons volle streven (bis)*

*In hart en huis en maatschappij
Dat Christus onze Koning zij,
En niets kan ons nog deren;
Wij, meisjes van de Ka-Je-Ve,
Ons is de toekomst! Wie doet mee?
Ja, Christus moet regeeren! (bis)*

Bisschop Lemmens

Foto's:

- Mgr. Lemmens (internet)
- Pastoor Huyben (Midden-Limburg)
- Beeld O.L.Vrouw van Zeven Smarten (internet)
- KJV-huis (PeelenMaasNet)
- Bedevaart KJV (Collectie Piet Gommans)
- Maria Stuart en rector Jenneskens (collectie familie Hermans, Heuveloker Sjmeed)

Bronnen:

- Jonge Kracht, orgaan van de Limburgsche Katholieke Jeugd Vereniging, juni 1936
- Midden-Limburg 28 juli 1934; 17 januari 1942; 31 januari 1942.
- Uit het Rijke Roomsche Leven, Michel van der Plas, 1973.

K.J.M.-lied

Ons blijde jeugd, ons frisse leven
Dat willen wij schenken aan God allen,
In trouw aan Hem ons zelve geven
En goed steeds zijn voor iedereen.

Refrein:

Wij zullen niet van Maria wijken,
Eenvoudig, ned'rig, vroom en rein.
Wij willen zo graag op Haar gelijken.
Wij willen kleine Maria's zijn.

De jeugdbeweging wordt gekenmerkt door een weldadig aandoend idealisme. De nadruk ligt niet alleen op de vorming van de jonge vrouwen/meisjes tot degelijke, katholieke vrouwen, maar bovendien op het apostolaat buiten de eigen kring, bijvoorbeeld de organisatie van een moederdag.

Katholieke Jonge Vrouwen (K.J.V.). Panningen

In Panningen is pastoor Huyben de stichter van de K.J.V. In welk jaar de K.J.V. exact is opgericht is niet bekend. In 1934 wordt de K.J.V. voor het eerst genoemd door de regelingscommissie van de kindsheidoptocht in Panningen. De leidsters van de K.J.V. en de leiders van het St. Aloysius Patronaat worden gevraagd om de plannen van de commissie in de buurtschappen te bespreken en te collecteren voor 'een kleinigheid' ter dekking van de kosten. Ook neemt de K.J.V. de jaren daarna zelf

J.H. Huyben van 1928-1946 pastoor te Panningen

K.J.V. speldje en K.J.M. emblemen

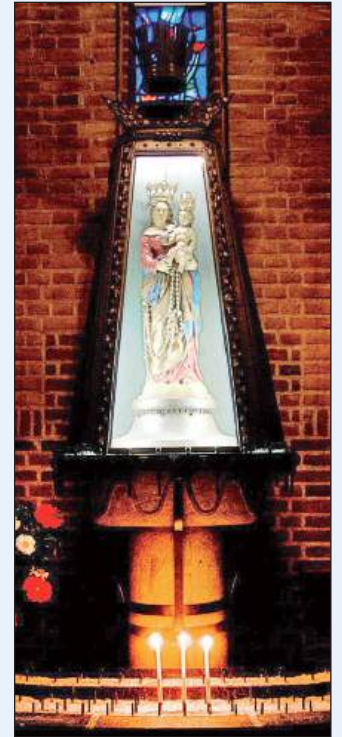
actief deel aan de kindsheidoptocht, zoals in 1937 met als onderwerp: 'Limburg bidt met zijn bisschop voor de bekering van de heidenen.'

In 1935 is Mgr. Lemmens zelf op bezoek in Panningen. Hij wordt door '40 kleinere (K.J.M.) en grotere leden der K.J.V.' met hun prachtige, nieuwe vaandel aan de pastorie afgehaald en begeleid naar de kerk van O.L. Vrouw van Zeven Smarten. In de kerk vindt de plechtige aanneming van de eerstelingen van de K.J.V. plaats tijdens een pontificaal lof. Daarna is er met de bisschop een bijeenkomst in het patronaat.

Op Hemelvaartsdag 1936 vindt de bedevaart naar 'Kapel' plaats van de K.J.V.-leden van het dekenaat Helden. Vanuit de Mariaschool trekken zo'n 170 K.J.V.-ers met ontplooid vaandels en al biddende naar de parochiekerk in Panningen. Daar wordt het lof gecelebreerd door deken Jaspers van Helden, terwijl de K.J.V.-leden de lofgezangen zingen. Daarna is er een bijeenkomst in het patronaat waar pastoor Huyben de K.J.V.-ers dankt voor het pionierswerk om de Mariaverering na 50 jaar weer te doen herleven. Vervolgens wordt er een uur doorgebracht 'in gezellige kout, zang en spel' door verschillende K.J.V.-leden.

Op woensdag 11 december 1936 organiseert de K.J.V. een 'Moederavond', waar gesproken zal worden door rector Jennekens, directeur van het jeugdwerk in Limburg. Verder wordt er die avond gesproken over de kerstviering in het gezin en over de kerstactie die de K.J.V. voert voor zieken en armen. Er wordt oud speelgoed en oude kleding ingezameld. 'Onze meisjes maken hiervan nog een leuk jurkje of manteltje voor arme kinderen.' Ook de opbrengst van deze avond, er wordt een entree gevraagd van 10 cent, wordt aangewend om 'met 't komende vreugde- en vredefeest 'n straalje blijheid te brengen in de huizen van zieken en armen.'

Op zondag 13 juni 1937 verkopen de leden van de K.J.V. in heel Limburg hun maandblad 'Jonge Kracht'. Vanuit het bisdom wordt deze actie gestimuleerd

Het beeld van Onze Lieve Vrouw van Zeven Smarten

Rector Jennekens

JONGE KRACHT

ORGAAN VAN DE LIMBURGSCH
KATHOLIEKE JEUGD VEREENIGING

REDACTIE EN ADMINISTRATIE: SECRETARIAAT K.J.V., NUTH

1 • 9 • 3 • 7

JUNI 1937 : No. 6

WAT VADER-BISSCHOP VERWACHT

GAARNE wil ik een vaderlijk woordje schrijven in het propagandanummer van Jonge Kracht. Vooreerst aan de meisjes zelf. Gij weet, dat uwe organisatie, de K.J.V., een speciale plaats inneemt. Gij weet, dat het Mijn vurigste wensch is, dat alle meisjes van Limburg deel uitmaken van de K.J.V. met haar groepeerings. Gij weet, dat Wij geen gelegenheid laten voorbijgaan, om uwe organisatie bij de menschen aan te bevelen. U mag ik dus wel vragen, dat Gijzelf meewerkt om uw vereeniging bij de menschen bemind te maken. Uw degelijk katholiek leven, overal en altijd uitgedragen, zal de menschen tot nadenken brengen, tot waardeering van uw organisatie. Uw blad Jonge Kracht moet ertoe bijdragen, dat uw heerlijk ideaal meer bekend worde. Wanneer allen uw streven kennen, is er geen echte Limburger, die niet zijn volle steun en sympathie geeft. Het is daarom, dat Wij gaarne van harte zegenen, uwe propaganda van Jonge Kracht, dat tegelijk een propaganda zal zijn voor uwe beweging. Moeder zegene deze actie.

Aan de ouders en alle volwassenen, durven Wij vragen door het koopen van het propagandanummer van Jonge Kracht de jonge meisjes te laten zien, dat Gij meeleeft - door het lezen ervan u nog beter op de hoogte te stellen van wat er aan edele, echt Limburgsche, diep Christelijke geest leeft in onze jeugd. Het schoone en rijke van ons goede Limburg wordt U in het propagandanummer in woord en beeld gegeven; het allerschoonste, wat wij in Limburg hebben, onze opgroeiende jeugd, vraagt U allen hulp en waardeering.

In ieder huisgezin kome 't propagandanummer van Jonge Kracht!

Uw Vader Bisschop,
Dr. G. LEMMENS.

21

onder het motto: 'Vooral in deze tijd van 'lectuurstrijd' is het noodzaak de goede lectuur sterk te propageeren. En vooral de katholieke menschen moeten toonen dat de beste lectuur hun aandacht en sympathie heeft.' In het tijdschrift kijkt Mgr. Lemmens o.a. terug op vijf jaar K.J.V. in zijn bisdom. Ook in Panningen wordt het tijdschrift huis aan huis te koop aangeboden.

Het K.J.V.-Huis

In 1939 vindt pastoor Huyben dat ook de K.J.V., evenals de mannelijke jeugdorganisatie toe is aan een eigen jeugdhuis en het kerkbestuur besluit tot de bouw van het K.J.V.-huis aan de Schoolstraat, dat ook in 1939 gereed komt. De Jonge Wacht krijgt in 1939 de blokhut achter de Franciscusschool.

Vanuit het K.J.V.-huis in Panningen vertrekken in juli 1939 dertien leden van de K.J.V. te voet naar Roermond voor de bedevaart van O.L. Vrouw in 't Zand.

Wereldlijke Activiteiten K.J.V.

De K.J.V. is dus hoofdzakelijk een jeugdorganisatie die zich bezighoudt met kerkelijke activiteiten. Toch zijn er ook activiteiten ter ontspanning van de leden. Zo wordt er ieder jaar een toneelstuk of een klucht ingestudeerd, welke in het patronaat wordt opgevoerd voor de Panningse gemeenschap. Maar ook in deze toneelstukken is de invloed van het katholieke geloof duidelijk terug te vinden.

Zo wordt op 1 en 2 februari 1942 het toneelstuk 'Maria Stuart', in de jaren 30 en 40 van de vorige eeuw zeer populair, opgevoerd. In Midden-Limburg van 17 januari 1942 staat een introductie op dit spel.

Maria Stuart werd geboren in 1542 te Schotland. Reeds vroeg werd ze naar Frankrijk gezonden, waar ze de aandacht trok door haar schoonheid, maar ook door haar aanleg voor studie en kunst. Zestien jaar oud huwde ze met Frans II. Op 19-

Het KJV-huis aan de Schoolstraat in Panningen

jarige leeftijd echter was ze al koningin-weduwe van Frankrijk. Ze ging terug naar Schotland, waar ze de regering overnam en ook het katholicisme wilde herstellen. Ze rekende hierbij op de steun van koningin Elisabeth van Engeland, die weliswaar protestant was, maar toch aan Maria het bezit van de troon te danken had.

In Schotland echter kreeg Maria Stuart zeer veel vijanden van protestantse zijde.

Elisabeth, die Maria om haar godsdienst haatte, moedigde de opstandelingen steeds meer aan. Tot misnoegen van de Schotse adel, huwde Maria met de katholieke graaf Darnley. Hij wilde de uitvoerende koninklijke macht opeisen. Maria Stuart weigerde hem dit echter, waarna ze met elkaar in onmin leefden. Een zekere graaf Bothwell die ook graag de macht in Schotland wilde bezitten, wilde met Maria in het huwelijk treden. Graaf Darnley echter zag intussen zijn misslagen in en verzoende zich met Maria Stuart. Diezelfde nacht echter werd Darnley vermoord. Maria, die niet wist dat Bothwell de moordenaar was, huwde met hem. De protestantse edelen vonden dit het geschikte ogenblik om de gehate papist van de troon te stoten. Bothwell werd aangeklaagd en Maria Stuart van medeplichtigheid beschuldigd. Maria werd gevangen gehouden en deed toen noodgedwongen afstand van de troon ten behoeve van haar zoon.

1939: K.J.V. Panningen te voet op bedevaart naar Roermond. Met behulp van de gegevens van Zus Lommen achterop de foto en Thea Janssen (van Kepringele) hebben we de namen kunnen achterhalen. De deelnemers zijn:
Voorste rij: Bertien Janssen (Kepringele), Til Verlinden (van de Ringovenstraat), Mien Joosten (van Tren), Mien Oomen (Ninnesweg), Wies Leenders, Zus Lommen (later getrouwd met Math van Fons).
Achterste rij: Mie de Wit, Jo Keltjens, Drika Joosten (van Tren), Mie Verlinden, Gon Leenders, Zus Hendrickx (van meester Hendrickx, de baard), Jo Hendrickx (ook van meester Hendrickx).

GROTE TONEELUITVOERING
 op Zondag 1 en Maandag 2 Februari
 in 't patronaat te Panningen

OPGEVOERD WORDT:

MARIA STUART
 drama in 4 bedrijven
 door de meisjes der Vrouw. Jeugdbew.

Aanvang half zeven
 Entrée 50 cent
 Reserveren 15 cent beide dagen na de Hoogmis.

De zaal wordt goed verwarmd!

V.l.n.r. staand: Truus Ebisch, Truus Keltjens, Mie Reijnders, n.n., Truus Oomen, Mia van de Beuken, ? Gommans, Jet Frencken, Lien van de Beuken, Bertha Thijssen.
Zittend v.l.n.r.: ? Van Dooren en Mia Hermans. (Collectie familie Hermans, Heuveloker Sjmeed)

Murray, haar halfbroer werd regent. Hiermede begint het meest tragische deel van Maria's leven en vangt het spel aan.' Het thema van dit toneelstuk past uitstekend in de doelstelling van de K.J.V. en K.J.M., namelijk het promoten van het katholieke geloof. De dames doen dat in prachtige kostuums. Of zij deze ook zelf gemaakt hebben is helaas niet meer te achterhalen.

Ook in de kring Helden (dekenaat Helden) worden er activiteiten georganiseerd. Op zondag 21 augustus 1938 vindt het eerste 'Zomerfeest' in Helden-Dorp plaats. Na het lof marcheren alle K.J.V.-ers naar het patronaat waar ze worden verwelkomd door kringleidster Mej. Lisa Frencken. Er worden enkele voordrachten gehouden, waarna iedere groep een kwartier de tijd krijgt om een picknicktafel klaar te maken. Daarna

vertrekt men naar het voetbalterrein waar volksdansen en voordrachten worden uitgevoerd. Ook moet iedere groep een gedicht maken van twaalf regels, waarvan het laatste woord van iedere regel reeds op papier staat.

Foto van de Jonge Wacht

In *De Moennik* no. 69 stond onderstaande foto van de Jonge Wacht uit Panningen. Henriëtte Segers-Hermans en Agnes Nijskens-Hermans, dochters van de Heuveloker Sjmeed, herkennen op de foto hun broer Martin en bijna alle andere Jonge Wachters.

Uit de correspondentie die wij daarna voeren blijkt dat zij ook nog over foto's en informatie over de K.J.V. en K.J.M. beschikken. Op 26 augustus jl. zijn we bij elkaar gekomen en hebben informatie van vroeger uitgewisseld. Veel van die informatie heb ik kunnen verwerken in het artikel over de K.J.V. en K.J.M. Henriëtte en Agnes hartelijk dank voor jullie medewerking.

Herkent u ook personen op de foto's in dit artikel, of weet u voornamen, dan graag een reactie naar wimdaniels@t-mobilethuis.nl.

V.l.n.r: Herman Keltjens, n.n., n.n., iemand van Goutier, Mat Gijsen, Sjraar Reijnders, Jo Ummenthum, Martin Hermans en Jac Geurtjens

Coöperatie 'De Hoop' Helden-Panningen

Toen en Nu

Op 15 januari 1932 werd door Jac de Bruijn uit Panningen een aanvraag ingediend tot een vergunning voor het oprichten van een gebouw bij de Burgemeester en Wethouders van Helden. Het te bouwen pand zou als functie winkel met kantoor en magazijnen krijgen en aansluiten op de al daar gelegen bestaande bakkerij. Het perceel, sectie B nummer 4142, ligt aan den Huyshoek-Schoolstraat 38 (thans Schoolstraat 50b).

Opdrachtgever was de coöperatieve broodbakkerij en verbruiksvereniging 'De Hoop' Helden-Panningen, zoals de vergunning aangeeft.

In opdracht van Coöperatie 'De Hoop' creëerde de vooraanstaande Heldense architect Frans Niessen een imposant en zeer modern bouwwerk.

Naast de eigen bakkerij had de coöperatie voor die tijd al een ruim assortiment levensmiddelen. Met een eigen besteldienst werden de bakkerijproducten en levensmiddelen thuisbezorgd bij de klanten in Helden.

Over het hele land waren al diverse Coöperatiewinkels welke deels beleverd

werden door de in 1914 opgerichte Handelskamer in Rotterdam, kortweg HaKa genoemd. (Het logo is op de winkelruit duidelijk zichtbaar). De HaKa leverde veel zelf vervaardigde producten zoals koffie en thee. Centraal werden producten ingekocht en verdeeld naar de diverse winkels in den lande.

Je kunt de HaKa een voorloper noemen van de huidige groot supermarkketens, zoals Jumbo, AH, Coop en anderen.

Het huidige pand is al heel lang niet meer in gebruik als winkel in levensmiddelen. Het gebouw heeft vele functies gehad.

Momenteel is er Aelmans Makelaardij en Masu-kleding gevestigd. Een deel van het gebouw met de daarin gevestigde bakkerij is afgebroken.

door Theij Cox
en Sjaar van Horen

Foto's:

- Heemkundevereniging Helden

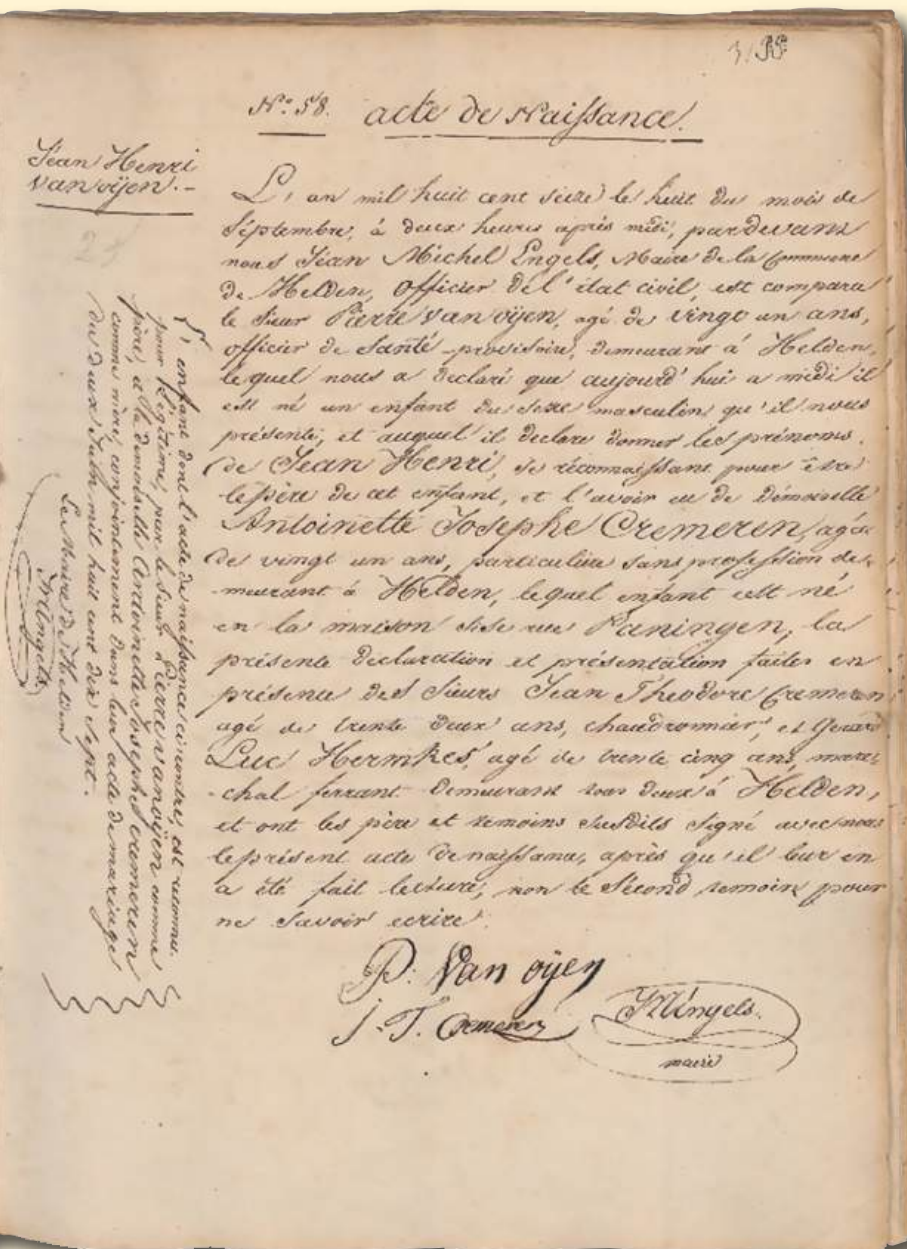

Professor van Oijenstraat

Johannes Henricus van Oijen is in 1816 in Helden geboren. In de acte de naissance (geboortebewijs) staat hij ingeschreven als Jean Henri, want de gemeentelijke administratie van de gemeente Helden wordt nog in het Frans gevoerd. Tot 1815 behoorde Helden immers tot het Franse rijk van Napoleon. Zijn vader is Petrus van Oijen (1794-1860), officier de santé (plattelandsheermeester) en zijn moeder Antoinetta Josepha Cremeren (1794-1876).

door Wim Daniëls

Na de lagere school volgde hij het gymnasium te Weert en rondde deze studie af op het kleinseminarie te Rolduc. Hij was een van de eerste leerlingen toen in deze abdij het kleinseminarie werd geopend op 17 oktober 1831. Hij onderscheidde zich bijzonder in de wis-, natuur- en scheikunde. Naast zijn leermeester, professor M. Erens, gaf hij daar reeds les sedert 1839. Hij voltooide tevens de theologiestudie en werd op 6 maart 1841 priester gewijd in Luik.

Hij ging met de professoren van Rolduc over naar Sint Truiden, toen door de afscheiding van Limburg van België het Luikse seminarie van Rolduc daar naar toe verplaatst werd.

Hij volgde daarna als student aan de Leuvense universiteit de lessen van natuur- en scheikunde, om gespecialiseerd in die vakken naar zijn seminaristen in Sint Truiden terug te keren. Tijdens het schooljaar 1854-55 werd hij benoemd tot professor aan de universiteit van Leuven voor de lessen geologie en mineralogie. Het jaar erop gaf hij tevens de lessen van natuur-, schei- en sterrenkunde tijdens de ziekte van professor Crahay, wiens opvolger hij werd. Hij overlijdt op jonge leeftijd, op 25 oktober 1858, hij is dan 42 jaar, thuis bij zijn ouders in Helden.

Op 25 oktober 1859 wordt op het kerkhof in Helden-Dorp een monument onthuld ter nagedachtenis aan professor van Oijen. In 'De Godsdienstvriend', deel 83 1859 vinden we de volgende

De geboorteakte van Johannes Henricus van Oijen

beschrijving van die plechtigheid.
'De plechtigheid begon ten 9 ure met den zang van eenen Nocturnus waarna het solemneele jaargetijde gehouden werd door den weleerw. Heer Bernardussen, Pastoor, bijgestaan door den weleerw. Heer Deermans, van de orde der Minderbroeders en Rector te Koningslust; den weleerw, heer Hillen, oud-Rector te Zwartbroek en den weleerw. Heer Schrijnen, Kapelaan te Helden. Na de dienst welke werd bijgewoond door de familie des overledenen, door al de schoolgaande kinderen en een groot aantal parochianen, begaf men zich, bij wijze van processie, naar het monument, alwaar de gewone gebeden verrigt werden.'

Het monument, geheel uit Naamschen steen vervaardigd, heeft een hoogte van

Olieverfportret van professor Van Oijen

1 el = circa 70 cm.

circa 3 ellen, op 1 el breedte, en prijkt met het volgende opschrift, in keurig gebeitelde en rijk vergulde letters:

*J. M. J.
 Hier rust
 Het stoffelijk overschot
 Van zaliger
 Den Hoogerwaarden
 Hooggeleerden Heer
 JOAN HENR. VAN
 OIJEN
 in leven R.K. Priester,
 en Hoogleeraar in de
 Physica en Astronomia
 aan de Kath. Universiteit
 te Leuven:
 Geb. te Helden,
 den 8 sept. 1816,
 aldaar overleden
 den 25 Oct. 1858
 R.I.P.*

Foto's:
 • Wim Daniëls
 • PeelMaasNet.nl

Bronnen:
 • Genealogieonline.nl
 • Midden-Limburg 11 mei 1962
 • PeelenMaasNet.nl
 • Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek
 • Gemeentegids Peel en Maas, 2020

J. M. J.

Van mijns teedere jeugd af heb ik de wijsheid gezocht, groote vorderingen in dezelve gemaakt, en zal er den roem van geven aan Hem, die mij dezelve geschonken heeft. Eccl. 51. v. 20-22-23.

BIDT VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER DEN WELERWAARDEN EN ZEER GELIJKERDEN HEER

JOANNES HENRICUS VAN OIJEN,

Doctor en Professor aan de Katholieke Universiteit te Leuven.

Geboren te Helden 8 September 1816.
 Wordt Professor te Rolduc 1837.
 Ontvaant de Pries'terlijke wijding 6. Maart 1841.
 Wordt Professor te St. Truijen 1843.
 Van daar Professor aan de Katholieke Universiteit van Leuven, 1854.
 Overleden te Helden, vroegtijdig voorzien met de H. H. Sacramenten. 25. October 1858.

Mij, dien wij in uwe Godvrucht aanbevelen is dit aan enken overwaardig, immers wie zou' geen gebed spreken geen' traan storten op het graf van den Eerwaardigen Priester, den uitmuntenden Leeraar; hij was door zijn talent, deugd en geh. eichtheid aan Goddienst het sieraad der Univer'siteit, de tranen van zijne ouders en zusters, door zijne ootmoedig-zedig- en menschlievendheid de vreugde en hoogachtinz van allen die hem kenden. Van de menschen zoo zeer geacht, werd hij niet minder van God bemind, Die hem daarom uit dit dal der tranen tot het verblijf der gelukkzaligen heeft overgevoerd. Matig dus uwe tranen, dewijl hij de eenwige rust is ingegaan. Eccl. 22. v. 11.

Daar het echter den mensch niet gegeven is de oordeelen Gods te doorgronden, wordt zijne edele ziel in de H. H. Sacrificien der Priesters, en de gebeden der geloovigen aanbevolen opdat zij

Ruste in Vrede. Amen.

Op 11 mei 1962 pleit pater C. Verwoerd c.m. in Midden-Limburg voor een Professor van Oijenstraat in Helden-Dorp. In 1977 worden door de gemeenteraad van Helden de straatnamen voor het bestemmingsplan 'De Riet' vastgesteld, met daarin opgenomen de Professor van Oijenstraat. Deze loopt van de Barabarastraat tot aan de driesprong met de Averbodestraat en Van Hillenstraat.

Het gedachtenisprentje van professor Van Oijen

Sjraar Joosten, het verhaal verteld (2)

Hier volgt het tweede en laatste deel van het oorlogsverhaal dat Sjraar Joosten in 2019 aan Jos Keijmes vertelde en waarvan Sjraars zoon Theo een geheel maakte.

Een Duitse deserteur die tegen de lamp liep, wist met een goede smoes zijn leven te redden, mede doordat hij door de buurt, waar hij rondgezworven had, niet verraden werd.

Paarden

De commandant gaf het teken dat de soldaten moesten vertrekken en alle Duitsers trokken zich terug. De rest van het gezelschap bleef binnen zitten. (De Duitsers hadden toch alle huizen doorzocht waarbij de bewoners naderhand constateerden dat alle wollen sokken verdwenen waren.) Sjaar zag op dat moment een paard met wagen aan komen lopen om halt te houden voor het huis. Het was een paard van

door Theo Joosten en Jos Keijmes

Handrie Peeters. De Duitsers sprongen op die wagen en vertrokken. Alle mensen konden weer naar huis. Iedereen dacht dat Handrie zijn paard kwijt zou zijn. "Nee," zei hij, "als ze hem zijn gang laten gaan, is die zo terug." Dezelfde avond was het paard terug! Vanwege het turfsteken kende het paard de weg vanuit de Peel terug.

Het Duitse afweergeschut stond opgesteld in de Peel. Een Duitser kwam zeggen dat hij en zijn kameraden honger hadden. Bij het huis stond een legerkeuken in de struiken. Hij wilde graag een

De twaalfjarige Sjraar

Boerderij van de familie Joosten

paard hebben om het eten naar zijn kameraden te kunnen brengen. Hij zei dat hij het paard ook weer terugbracht. En inderdaad, iedere dag keerde hij terug met het paard. De familie keeg zelfs een papier waarop stond dat dit paard van de Wehrmacht was en niet gevorderd mocht worden. Voorbijtrekkende Duitsers vroegen wel eens naar het paard, maar het papier was duidelijk genoeg. Op een dag hoorden ze dat er flink geschoten werd in de Peel. Men was bang dat het paard niet meer terug zou komen. Op een gegeven moment stond het paard alleen bij de boerderij. 's Middags kwam de soldaat vragen of het paard terug was. Hij vertelde dat van de wagen een band kapot was gegaan. In de strijd had hij het paard uitgespannen en weggestuurd. De voerman-soldaat was namelijk gewond door een granaat in een greppel terechtgekomen. Het dier was dus helemaal alleen vanuit de Peel naar Koningslust gelopen.

veel Duitse soldaten bij het afweergeschut ingekwartierd. De familie Joosten had daarom regelmatig Duitse inkwartiering. Duitsers die zich terugtrokken bleven dan een nacht binnen slapen. Die soldaten waren altijd vriendelijk en zeiden: *"Keine Angst haben, der Krieg ist vorbei. Wir gehen zurück nach die Heimat."* Overal waren er schuttersputten gegraven waar ze in sprongen bij Engelse aanvallen. Gezinnen uit de Kwakvors en omgeving moesten evacueren. Die werden in de omgeving in leegstaande kippenhokken opgevangen. In totaal wel zo'n veertig personen. Een paard dat aan de achterkant van de boerderij stond, werd door een granaat getroffen en lag 's morgens dood op de grond en werd meteen begraven.

Op een nacht klopten weer een aantal Duitsers op het raam en zeiden: *"Keine Angst haben."* Ze waren doornat van de regen en wilden rusten. De deur werd opgedaan, het fornuis opgerakeld en plaats gemaakt, zodat ze op de grond konden liggen. Ze waren bekaft. De volgende dag vertrokken ze weer, maar een van hen, Sjraar schat hem op zo'n 45 jaar, bleef achter. Hij bleef Sjraar aankijken en zei dat ze een mooie sopketel (= wasketel) hadden. Hij vroeg verder of ze ook prei, koolraap en wortelen hadden. Ondertussen werd al vast water in de ketel gedaan, terwijl hij vroeg hoeveel evacuees er waren. Wel veertig was het antwoord. Hij ging naar buiten naar de Duitse keukenwagen en kwam terug met een halve 'bats' op zijn rug. Die werd in de ketel gedaan, samen met de voorhanden zijnde groenten. Ook had hij nog wat zout. Om beurten, er waren maar twaalf borden, aten de evacuees uit een volle ketel soep. Ook zei hij dat de oorlog voorbij was en dat ze terug

Inkwartiering

De Engelsen rukten op en de Duitsers werden teruggedreven. In de Peel zaten

naar Duitsland moesten via Venlo. In juni 1944 schoten de Engelsen met granaten de elektriciteitsleiding kapot. Tot juni 1945 was er geen stroom meer. Door gebrek aan kaarsen was de duisternis een probleem, zowel binnen als buiten.

De bevrijding in Koningslust

In november 1944 zagen we door de weilanden de eerste tanks komen. Ook door onze wei, waarop vader zei dat ze het prikkeldraad wel kapot gingen rijden. Ze reden niet over de wegen. Achter het huis kwam een tank te staan en kwam er inkwartiering van Engelsen in de schuilkelder, bij de evacuees. De

ijzeren bollen. Als er mijnen lagen werden die tot ontploffing gebracht. Daarna werden de wegen veilig verklaard.

'Crab' vlegeltanks (mijnenkloppers) op weg naar een karwei.

verduistering hoefde niet meer. De Engelsen hadden generatoren bij zich, die stonden overal rondom de boerderijen. Overal was er toen een korte tijd weer stroom.

Het was een groot verschil met de Duitsers, die waren te voet. Soms een paard en wagen. In Koningslust had Sjraar nooit een Duitse jeep gezien. Hoogstens een luxewagen waarin officieren zaten. De Engelsen daarentegen, hadden tanks en open jeeps, auto's voor de verbindingen en rodekruiswagens.

Over de wegen reden op een gegeven moment tanks, die ze mijnenkloppers noemden. Voorop de tank zat een rol met kettingen die rond draaiden met

Truus Janssen-Hendriks (van dieke Sjang) liep naar de Engelse soldaten toe want die deelden chocolade uit. Ze ging daarbij op een mijn staan en raakte zo haar been kwijt. Later kreeg ze een kunstbeen.

De Engelsen gingen aan het werk. De vloer kreeg nieuw stro, zodat ze er op konden liggen. Ze sliepen in de boerderijen, zo ook bij Sjraar thuis. Sjraar kon ze niet verstaan. "Are you a Dutchman?" werd gevraagd: "Nae we zien gin Duitsers," was het antwoord. De Engelsen moesten daarom lachen. Ook de school gebruikte men voor inkwartiering. Toen Sjraar daar langs liep, onderweg naar de kerk, vroeg een

van de Engelsen hem: "You have eggs for me?" Hij wist echter niet wat hij bedoelde totdat hij "tok, tok" zei!

Vliegveld

In Koningslust werd een vliegveld aangelegd in de weilanden. Op de weilanden in Koningslust egaliseerde men met vrachtwagens de grond en werden er een soort betonmatten neergelegd zodat er een hele rij ontstond. Daarover heen kwamen kokosmatten en het vliegveld was klaar. Een 800 tot 1000 meter lange strook, diagonaal van het transformatorhuisje (De Koningstraat / Poortweg), schuin naar de boerderij van Savelberg. Daar landden geregeld eenmotorige vliegtuigen van de geallieerden. Die werden verstopt onder grote camouflagenetten.

Sjraar heeft heel wat Engelse bommenwerpers via de Peel zien overkomen. Ook werd er een door de Duitse jagers neergeschoten. De bommenwerper begon raar te brommen en te draaien,

en elders begraven.

De Venlose kant van de Maas was nog niet bevrijd, van daaruit stegen Duitse jachtvliegtuigen op. In Koningslust schoten de Engelsen op die Duitse jachtvliegtuigen. Op Patershof stortte zo'n jager neer midden in een bosje. Ook hier gingen Sjraar Jo en Wim Lormans weer kijken. De ingewanden van de piloot hingen in de bomen. Een keer vloog er wel op zo'n vijftig meter afstand een viermotorige Lancaster over, waarvan een van de buitenste motoren niet functioneerde. Die vloog zo laag dat je de bemanning kon zien zitten. De jongens zwaaiden en er werd teruggezwaid.

De Engelsen bleven van november 1944 tot maart 1945. Zo lang heeft de inkwartiering geduurd.

Toen de oorlog officieel voorbij was werd het huis weer alleen voor het gezin Joosten. Ook de school begon weer. Alle jongens en meisjes hadden anderhalf jaar geen school bezocht.

Foto's:
Collectie Sjraar Joosten

Familie Joosten-Hendrix bij het gouden huwelijksfeest in 1978.

Staan v.l.n.r.: Annie, Herm, Nellie en Sjraar.

Zittend: Sjeng en Hanneke Joosten. Achter Sjeng: Ger van Ooijen, zoon van Annie

maar vloog nog verder. Samen met Jo Kurvers en Wim Lormans ging hij kijken waar de bemanning neerkwam die uit het vliegtuig sprong. Tussen de bomen vonden ze zes overleden mannen. De soldaten stuurden hen weg. De jongens zagen wel dat ze de zakken van de bemanning leeg maakten en dat de slachtoffers begraven werden. Van takken maakten ze kruisen en plaatsten ze helmen erop. Later zijn die opgegraven

Het 60-jarig huwelijk Sjraar Joosten en Door Janssen

Het Duitse geld werd weer omgeruild. Broodkaarten waren niet meer nodig. Distributiekantoren en het voedselbureau werden opgeheven. De boeren konden hun producten weer aan handelaars kwijt. En zo werd de wederopbouw ingezet.